מקץ

א. אין אנהויב פ׳ מקץ דערציילט די תורה באריכות וועגן די צוויי חלומות פון פרעה — וועגן דעם חלום מיט די פרות און דעם חלום מיט די שבלים; עס ווערט אויך דערציילט וועגן דעם פתרון (באשייד) וואס יוסף האט געגעבן די חלומות, אז זיי זיינען א רמז אויף די יארן פון זאטקייט און אויף די הונגער־יארן.

צוליב וואס דערציילט די תורה, און נאך מיט אזא אריכות, די אלע איינצלהייטן פון פרעה׳ס חלומות? דער עיקר איז דאך נוגע צו וויסן אז יוסף האט פון פאראויס מודיע געווען פרעה׳ן וועגן די זיבן שני שבע און די זיבן שני רעב, וואס דורך דעם איז יוסף געווארן א משנה למלך אין מצרים — וואס איז אבער דער אונטערשייד צי דאס איז געקומען דורך חלומות, צי דורך אן אנדער וועג? און אויב אפילו די תורה וויל אונז שוין יא דערציילן אז חלומות פון פרעה האבן עס גורם געווען אז יוסף זאל ווערן א משנה למלך אין מצרים, האט דאך דאס געקענט דערציילט ווערן בקיצור, אז פרעה׳ס חלומות האט קיינער, אויסער יוסף׳ן, ניט געקענט פותר זיין, און אז זייער פתרון איז געווען: שבע שני שבע און שבע שני רעב. וואס איז אונז נוגע צו וויסן די אלע פרטים וואס א גוי האט געזען אין חלום?

איז דער ענטפער אויף דעם: דער המשך פון די ענינים אין תורה דערציילט, אז דאס וואס מ׳האט פרעה׳ן מודיע געווען וועגן די שני שבע און שני רעב דורך חלומות, קומט עס אלס מסובב, דאס איז דערפאר וויל אזוי איז עס געווען פריער ביי יוסף׳ן: אים האט מען מלמעלה מודיע געווען, וועגן זיינע זאכן, דורך חלומות, ווי עס ווערט דערציילט אין דער פריערדיקער סדרה. פארוואס איז עס אזוי געווען ביי פרעה? וויל יוסף הצדיק איז געווען א נשמה כללית, און ער האט ממשיך געווען אין וועלט אלע ענינים פון יעקב אבינו [1]. איז וויבאלד אז יוסף איז „צדיק יסוד עולם״, אלע השפעות אין וועלט דארפן דורכגיין דורך אים, איז פונקט ווי ביי אים איז דאן געווען דער סדר פון מגלה זיין ענינים מלמעלה דורך חלומות, איז אט־דער סדר איינ־געשטעלט געווארן אין דער גאנצער וועלט, ביז אז ווען עס האט גע־דארפט אנקומען א ידיעה אפילו צו פרעה מלך מצרים, „מושל בכיפה״ (דער מושל אויף דער גאנצער וועלט) [2], איז דאס אויך געווען דורך א חלום.

דאס איז א הוראה עיקרית אין אונזער עבודה: בשעת א איד טרעפט אן אין וועלט אויף נסיונות פון שעד־לעכע הנחות און תאוות, דארף ער וויסן אז דאס שטאמט פון אים, פון דעם אידן. ניט ווי די וואס מיינען אז מ׳דארף נאכגיין נאך וועלט; אויך

---

1) ראה ביאורי הזהר ר״פ ויחי (ל, א ואילך). אוה״ת ד״ה בן פורת יוסף (שפו, א) ובכ״מ. ועייג״כ להלן פ׳ ויחי.

2) ראה תרגום שני למג״א בתחילתו.

ניט ווי די וואָס זאָגן, אַז בכדי צו קענען מקיים זיין תורה און מצוות מוז מען זיך צופּאַסן צו וועלט, נאָר אַדרבה, די מציאות פון וועלט איז אָפּהענגיק פון אַ אידן: צוליב דעם וואָס ביי אים לייגט זיך אָפּ אַ געוויסע הנחה אָדער אים ווילט זיך עפּעס אַ תאווה, זיינען די זעלבע ענינים פאַראַן אויך אין וועלט. נאָר ווי זיי קומען בעולם („עולם" פון לשון העלם), פילט זיך ניט אין זיי זייער מקור, און זיי קומען צו דעם אידן, כאילו ווי פון זיך אַליין, און זיי שלעפּן אים ער זאָל זיי נאָכגיין. אָבער וויבאַלד אַז אין דער אמת'ן קומען זיי דאָך פון דעם אידן, איז דורך דעם וואָס ער וועט ביי זיך אומביטן זיינע ניט-גוטע הנחות און תאוות אויף גוטע, וועלן זיי אומגע־ביטן ווערן אויך אין וועלט.

נאָך מערער: אַפילו אין אַ פאַל אַז מען קען ניט זאָגן אַז די נסיונות שטאַמען פון דעם אידן, ווייל ער איז ריין פון אַט-די הנחות און תאוות אַפילו אין דקות, קומען זיי, יעדנ־פאַלס, צוליב אים — וואָרום די גאַנ־צע בריאה איז דאָך צוליב אידן, „בשביל ישראל שנקראו ראשית"[3] — אַז ער זאָל ביישטיין דעם נסיון. און בשעת ער וועט ביי זיך אַרויס־רופן די שטאַרקייט ניט צו נתפעל ווערן, וועט דאַן אַנטפּלעקט ווערן, אַז דער גאַנצער נסיון איז בלויז אַ דמיונות'דיקע זאַך, ווייל די גאַנ־צע איינשטעלונג אין וועלט איז אָפּ־הענגיק פון דעם אידנס איינשטע־לונג אין זיינע ענינים.

ב. הגם אַז די חלומות פּרעה זיי־נען פאַראורזאַכט געוואָרן פון די חלומות יוסף, זיינען זיי אָבער קעגנ־געזעצטע לויט זייער מהות: די חלו־מות יוסף זיינען אין קדושה און חלומות פּרעה — אין לעומת זה. דעריבער געפינען מיר צווישן זיי כמה חילוקים אין דעם סדר און אין די פּרטים פון די חלומות[4].

(א) חלומות יוסף הויבן זיך אָן באַלד מיט עבודה — „מאלמים אלו־מים". דאַקעגן אין די חלומות פּרעה ווערט גאַרניט גערעדט וועגן עבודה. דער טעם אויף דעם: די השפּעות דקדושה, וויבאַלד זיי ווערן נמשך פון דעם אויבערשטן צו אידן (און דער אויבערשטער איז דאָך שלם בתכלית, און ער אַליין איז זיין תכלית; אויך אַ נשמה, וואָס איז אַ חלק אלקה ממעל ממש[5], איז איר תכלית אין איר אַליין און ניט אין עפּעס אַנדערש, וואָס דערפאַר איז אויך די השפּעות) זיינען זיי בתכלית השלימות והטוב, און דעריבער מוזן זיי קומען דוקא דורך עבודה, בכדי עס זאָל ניט זיין קיין נהמא דכיסופא, וואָס דאַן איז עס ניט תכלית הטוב. אַנדערש איז אָבער אין לעומת זה, אין קליפּה, וואָס אין איר אַליין איז ניטאָ קיין שום תכלית, איר גאַנצע מציאות איז אַ טפל צוליב עפּעס אַנ־דערש, במילא דאַרף אויך צוליב אירע השפּעות ניט זיין די שלימות פון עבודה, נאָר זיי ווערן נשפע „חנם", ווייל זיי זיינען סיווּי ניט קיין מציאות.

(ב) חלומות יוסף זיינען אין אַ

---

3) אותיות דרע"ק אות ב. סדר רבה דבראשית ד. ויק"ר פל"ו, ד. תנחומא — באבער — ג. רש"י ורמב"ן בראשית א, א.

4) ראה בכ"ז גם לעיל פ' וישב ובהמצוין שם.

5) תניא רפ"ב.

סדר פון „מעלין בקודש": עס הויבט זיך אָן מיט „שבלים", איינציקע זאַנגען וואָס זיינען נפרדים איינער פון צווייטן, און פון זיי ווערן צו־נויפגעבונדן „אלומים" — פון די דברים נפרדים ווערט אָן ענין פון אחדות (אין ערשטן חלום); ביז מען קומט צו צו עניני שמים (שמש וירח וכוכבים — אין צווייטן חלום). אויך כפשוטו, אין גשמיות, זיינען „אֲלומים" טייערער פון „שבלים", און אבנים טובות ומרגליות, וואָס זייער ליכטיקייט נעמט זיך פון די כוכ־בים [6]), ווייזן אויף אַ סך אַ גרעסערער עשירות ווי די „אֲלומים". מה שאין כן די חלומות פרעה איז אין זיי דער סדר פון „פוחת והולך": דער ערשטער חלום איז וועגן „פרות" — סוג החי, און דער צווייטער חלום איז וועגן „שבלים", וואָס זיינען אַ נידעריקערער סוג — צומח. נאָך מער ווערט עס בולט נעמענדיק אין אַכט, אַז על פי הסדר בטבע דאַרף זיין דער סדר: פריער שבלים און שפּעטער פרות, ווייל פרות „בריאות בשר" און פרות „דקות בשר", וועגן וועלכע דער ערשטער חלום רעדט, זיינען זיי אָפּהענגיק פון זייער שפּייז, פון די שבלים, צי זיי זיינען „בריאות" אָדער „דקות". האָט דאָך דער צוויי־טער חלום געדאַרפט זיין פריער. אָבער ווייל אין לעומת זה איז דער סדר פון „פוחת והולך", דערפאַר זיי־נען די חלומות פון פרעה געווען אין אַ פאַרקערטן סדר.

און אויך אין יעדן חלום פון פר־עה, איז געווען פוחת והולך: פריער האָט ער געזען „שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר" און דערנאָך „רעות מראה ודקות בשר"; שבלים „בריאות וטבות" און נאָכדעם „דקות ושדופות קדים". און וואָס נאָך מע־רער: אויף אָזויפיל ווערט אין קליפה וואָס אַמאָל אַלץ מער געמינערט דער טוב און יפה, ביז אַז די פרות און שבלים יפות און טובות ווערן איינ־גאַנצן אויפגעגעסן („ותבלענה") פון די פרות און שבלים רעות און דקות.

אויך אין דעם פתרון און דעם קיום פון די חלומות איז געווען דער זעלבער סדר: פריער זיינען גע־ווען די שני שבע און דאַן די שני רעב — „פוחת והולך" — און אויף אַזויפיל, אַז „לא יודע השבע בארץ מפני הרעב ההוא", די פריערדיקע זאַטקייט איז ניט געווען קענטיק צו־ליב דעם שפּעטערדיקן הונגער. (דאָס וואָס נאָך די שני רעב זיינען ווידער געווען שני שבע — איז עס שוין ניט געווען דערמאָנט אין די חלומות פרעה, דאָס האָט שוין צו פרעה ניט באַלאַנגט, די ברכה פון די שפּע־טערדיקע זאַטע יאָרן איז שוין גע־קומען דורך ברכת יעקב).

ג. און אין דעם באַשטייט דער חילוק צווישן קדושה און לעומת זה. קדושה האָט אַ קיום נצחי און שטייט ניט אין קיין שינויים. די שינויים פון קדושה דאַרפן זיין נאָר אין אַן אופן פון הוספה און עליות — „מע־לין בקודש", „ילכו מחיל אל חיל" — און וויבאַלד אַז זיי זיינען אַלע־מאָל נאָר למעליותא, זיינען זיי באמת ניט קיין שינויים. (נאָכמער — אַפילו דאָס וואָס בפועל איז דאָ אַ מאָל ירידות ביי אַ אידן, ועוד — דאָס וואָס אין כנסת ישראל (ספירת המל־כות) זיינען פאַראַן ירידות (לפעמים

6) לקו"ת ראה ד"ה ושמתי כדכד.

עולה ולפעמים יורדת) [7] זיינען עס ניט קיין שינויים בהחלט, וויבאלד דער רצון פון א אידן אפילו דא למטה [8] איז דאך אלעמאל דער זעלבער רצון, ועוד, ער איז אלעמאל באמנה אתו [9] — מקיים זיין תורה ומצוות ולהעלות בקודש. ועל אחת כמה וכמה בספירת המלכות, איז דאך אלעמאל די כוונה אין די ירידות צוליב דעם תכלית העלי' וואס וועט זיין שפעטער — „מנוחה לחיי העולמים" — איז דאך „במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא", זיינען די אלע ירידות, בפנימיות ניט קיין שינויים, נאר אדרבה, „מנוחה" — היפך השינוי, ווי דער רצון און כוונה וואס שטייט אין זיי.

אבער אין קליפה איז א סדר פון שינויים, און אין אן אופן פון „פוחת והולך". דער טעם אויף דעם איז, ווי געזאגט, ווייל קליפה איז ניט קיין מציאות פאר זיך, איר גאנצע פאראנענקייט איז נאר בכדי צו אויספרובירן דעם מענטשן און ארויסרופן ביי אים טיפערע כוחות פון קדושה. און וואס מער דער מענטש שטארקט זיך און ווערט נתעלה אין זיין עבודה, אלץ ווייניקער דארף ער אנקומען צו דעם נסיון, און במילא ווערט אויך די מציאות פון קליפה אלץ שוואכער, „פוחת והולך", כמאמר רז"ל [10]: „כשזה קם זה נופל".

דאס איז אויך דער כללות החילוק צווישן די פרי החג, וואס זיינען „כנגד שבעים אומות" [11], זיינען זיי „מתמעטין והולכין" [12], זיי ווערן וואס אמאל ווינציקער — און צווישן די נרות חנוכה, קדושה, וואו ס'איז דער סדר פון „מוסיף והולך", „מעלין בקודש".

ד. די הוראה דערפון אין עבודה איז: בשעת א מענטשן פאלט אריין א געדאנק, אז ער וועט קענען האבן געוויסע השפעות אן עבודה, מיינענדיק, אז צוליב געוויסע סיבות וועט ער באקומען די השפעות אויך ווען ער וועט ניט הארעווען — זאל ער וויסן אז דער געדאנק קומט פון נפש הבהמית, פון לעומת זה, וואס דארט איז ניט מוכרח קיין עבודה; ער דארף אויך וויסן אז די השפעה וועלכע ער מיינט צו באקומען אויף אזא אופן, איז זי, ווי יעדער מציאות פון לעומת זה, „פוחת והולך", ביז עס בלייבט פון איר גארניט [13]. און לאידך גיסא: ווען ער וועט הארעווען אין עבודה, קען ער זיין זיכער אז „יגעת ומצאת", מ'וועט אים מלמעלה געבן א מציאה, נאך מער ווי לויט זיין עבודה, און וואס ווייטער אלץ מערער — „מעלין בקודש".

(משיחות ש"פ וישב תש"כ)

7) הוספות לתו"א (קיח, א).

8) משא"כ בקליפה דרק בשרשן — לשם שמים נתכוונו (לקו"ת חוקת סב, א).

9) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

10) רש"י בראשית כה, כג. תניא פ"ג.

11) סוכה נה, ב. הובא ברש"י במדבר כט, יח.

12) סוכה מז, א. רש"י שם.

13) ראה קונטרס ומעין סוף מאמר ד.

ויגש

א. בשעת יוסף הצדיק האט זיך געלאזט דערקענען צו זיינע ברידער האט ער זיי געזאגט[1]: „וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלקים וישימני וגו' ומושל בכל ארץ מצרים" — אז ניט די ברידער, נאר דער אויבערשטער האט יוסף'ן פאראויסגעשיקט קיין מצרים און האט אים דארט געמאכט פאר א מושל איבער גאנץ מצרים, צוליב דעם אז יעקב און זיינע קינדער זאלן דורך אים קענען געשפייזט ווערן און גאנץ בלייבן אין דער צייט פון די הונגער־יארן. און באלד נאכדעם האט ער זיי אנגעזאגט זיי זאלן איבערגעבן יעקב'ן: „שמני אלקים לאדון לכל מצרים", דער אויבערשטער האט מיר געמאכט פאר א האר איבער גאנץ מצרים — און דערפאר: „רדה אלי אל תעמוד", אז יעקב און זיין משפחה זאלן זיך ניט אויפהאלטן נאר באלד אראפ־נידערן צו אים קיין מצרים.

פון דעם איז פארשטאנדיק, אז די ירידה פון יעקב ובניו אין גלות מצרים איז געווען אפהענגיק אין דעם וואס יוסף איז געווען א מושל און אדון אויף גאנץ מצרים. דאס הייסט, אז יוסף האט ניט בלויז דערציילט ווי די השגחה פרטית האט געפירט אז מכירת יוסף זאל זיין א סיבה צו זייער קומען קיין מצרים, נאר ער האט זיי אויך מרמז געווען, אז דורך דעם וואס דער אויבערשטער האט אים געמאכט פאר א געוועלטיקער פון מצרים קען שוין זיין דער „רדה וגו'", עס קען שוין דורכגעפירט ווערן די כוונה פון גלות מצרים.

ב. די ערקלערונג דערפון אין פשטות:

ווען דער אויבערשטער האט אין דעם ברית בין הבתרים געלאזט וויסן צו אברהם אבינו, אז זיינע קינדער וועלן קומען אין גלות (מצרים), האט ער אים צוגעזאגט[2]: „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", אז זיי וועלן ארויסגיין פון גלות מיט א גרויסן רייכטום. איז דער מיין פון אט דער הבטחה ניט בלויז א פארגיטיקונג פאר די יסורים פון „ועבדום ועינו אותם", נאר נאך מער: זייער ארויסגיין פון דארט „ברכוש גדול" איז דער תכלית און כוונה פון זייער גיין אין גלות מצרים.

א ראי' אויף דעם איז: איינער פון די טעמים[3] אויף דער מכה פון חושך וואס דער אויבערשטער האט געבראכט אויף די מצרים איז בכדי די אידן זאלן אין דער צייט פון דעם חושך קענען אויסקוקן און אויסגעפינען די טייערע כלים פון די מצריים, און דורך דעם זאלן די אידן קענען דורכ־פירן דעם אנזאג[4] „וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", זיי זאלן אויסבארגן דעם רייכ־טום פון די מצרים, בכדי עס זאל מקויים ווערן דער „ואחרי כן יצאו

1) בראשית מה, ז־ט.

2) בראשית טו, יג־יד.

3) רש"י שמות י, כב. וראה שמו"ר פי"ד, ג.

4) שמות יא, ב.